

Analyse

26. marts 2025

Officielt børnetal for 2050 er stærkt overvurderet

Af Rasmus Salmon og Villads Skytte Søgaard

Den officielle fremskrivning for børnetal i Danmark viser en stigning i fertiliteten blandt kvinder, selvom den har været faldende de seneste 15 år: fra 1,9 børn pr kvinde i 2010 til 1,5 børn pr kvinde i 2024. En ny analyse fra Kraka og Deloitte-samarbejdet Small Great Nation viser, at fremskrivningen overvurderer fertiliteten frem mod 2050, da den blandt andet ikke tager højde for unges ønske om færre børn. Kraka og Deloitte har derfor udarbejdet en mere retvisende fremskrivning, der viser et fald i fertiliteten til 1,3 børn pr kvinde, hvorimod den officielle viser en stigning i fertilitet til 1,7 børn pr kvinde. I 2050 vil befolkningstallet i dette scenarie være 5,88 millioner, hvilket er knap 300.000 færre personer end i den officielle fremskrivning. Faldende børnetal bekymrer ifølge en spørgeskemaundersøgelse danskerne, der frygter, at der i takt med dalende befolkningstal vil være færre skatteindtægter. Men en skrumpende befolkning er ikke i sig selv et problem for økonomien, da færre fødte også betyder færre velfærdsudgifter. Det er dog vigtigt at tage højde for udviklingen i planlægning af fx kapacitet på velfærdsudannelser.

- Fertiliteten i Danmark er faldet fra 1,7 børn per kvinde i 2021 til knap 1,5 børn per kvinde i 2023.
- Unge kvinder (18-34 år) ønsker igennem livet at få i gennemsnit 1,92 børn, mens ældre kvinder (35-55 år) ønsker 2,11 børn og dem over 56 år ønsker 2,25 børn.
- I den officielle danske befolkningsfremskrivning skønner man at fertiliteten hen over de næste 10 år vil stige fra de nuværende 1,5 til 1,66 børn per kvinde. Dette harmonerer dårligt med den historiske udvikling i fertiliteten, samt de unges ønske om færre børn.
- I analysen præsenterer vi en ny fremskrivning af fertiliteten, som er bedre til at beskrive de yngste kvinders fertilitet. Denne fremskrivning viser at fertiliteten vil falde videre til cirka 1,34 børn per kvinde.
- Ifølge vores nye fremskrivning af fertiliteten vil der i 2050 være 5,88 millioner borgere i Danmark. I dag er der 5,96 millioner, og vi vil altså stå i en situation, hvor befolkningstallet begynder at falde.

Kontakt

Økonom
Rasmus Salmon
Tlf. 31 41 23 45
E-mail ras@kraka.dk

1. Sammenfatning

Fertiliteten er faldet de seneste år

Fertiliteten i Danmark har været faldende gennem de seneste årtier, og særligt de seneste tre år har udviklingen været markant. Mens fertiliteten tidligere lå tæt på 1,9 børn per kvinde, er den nu nede på knap 1,5, jf. Figur 1. Denne udvikling har skabt politisk opmærksomhed og rejst spørgsmålet om, hvorvidt fertiliteten vil stabilisere sig, eller om tendensen vil fortsætte i fremtiden.

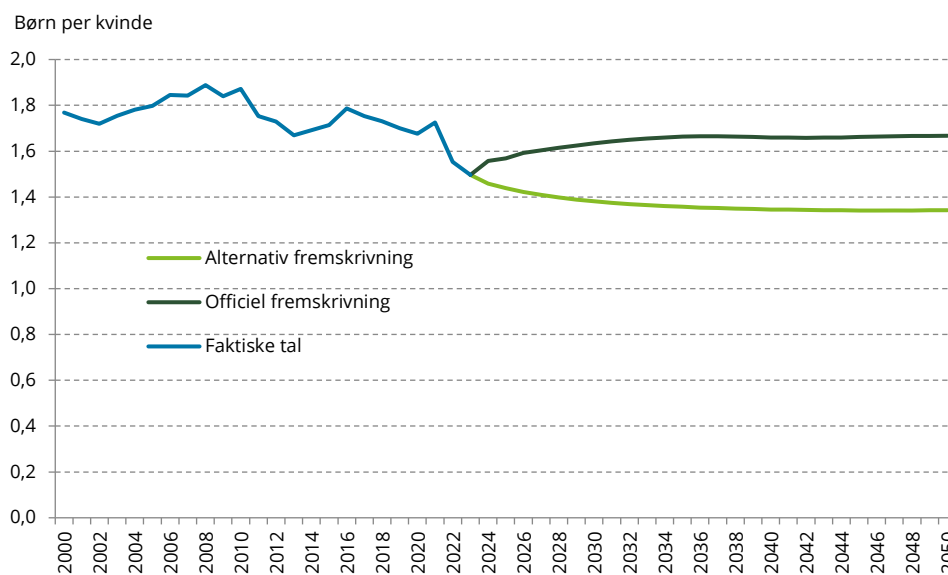
Unge ønsker færre børn end tidligere generationer

En del af forklaringen på den faldende fertilitet kan findes i de unges ændrede holdninger til familiedannelse. Sammenlignet med tidligere generationer ønsker unge i dag færre børn, hvilket kan indikere en vedvarende tendens snarere end en midlertidig nedgang.

Officielt skøn overvurderer fremtidens fertilitet

På trods af den vedvarende nedgang i fertiliteten forudsiger de officielle befolkningsfremskrivninger en stabilisering og en svag stigning i fødselsraten i de kommende årtier. Vores analyse, som beskrives i detaljer nedenfor, peger dog på, at denne fremskrivning overvurderer fertiliteten, da metoden bag fremskrivningen ikke fanger skift i de yngste kvinders fertilitet. Derfor har vi udarbejdet en alternativ fremskrivning, som i højere grad tager højde for skift i de yngste generationernes fertilitet. Såvel den officielle som vores alternative fremskrivning af fertiliteten er angivet i figur 1.

Figur 1 Fertiliteten historisk og fremadrettet



Anm.: Fertiliteten er målt med udgangspunkt i antallet af kvinder 1. januar i det pågældende år.

Kilde: DREAM, Danmarks Statistik, Human fertility database og egne beregninger

Danskerne mener at faldende fertilitet udgør et problem

Danskerne ser generelt den faldende fertilitet som et problem, især fordi den kan have konsekvenser for velfærdsstatens finansiering og arbejdsmarkedets udvikling. Der er en udbredt bekymring for, at færre fødsler vil føre til færre skattebetalere og dermed gøre det vanskeligere at opretholde velfærdsniveauet. Vores beregninger viser dog, at denne bekymring ikke er velbegrundet, da hver borger over et livsforløb i gennemsnit er en økonomisk "underskudsforretning" for staten. Færre børn kan således på sigt mindske presset på de offentlige finanser.

Faldende fertilitet er ikke en økonomisk udfordring

Selvom den faldende fertilitet har rejst bekymring, er det væsentligt at understrege, at fertilitetsudviklingen i sig selv ikke nødvendigvis udgør et problem. Det afgørende er de konsekvenser, udviklingen kan få for samfundet, herunder befolkningens alderssammensætning og behovet for en velfungerende arbejdsstyrke. Derfor er det vigtigt med præcise befolkningsfremskrivninger, da

disse danner grundlag for en række økonomiske beslutninger inden for arbejdsmarkedet, pensionssystemet og offentlige ydelser.

Svært at pege på politik, der kan vende udviklingen

Det er vanskeligt at pege på konkrete politiske tiltag, der med sikkerhed kan vende udviklingen i fertiliteten, da årsagerne til den faldende fertilitet ikke er fuldt afdækkede. Tidligere erfaringer viser, at økonomiske incitamenter, barselsordninger og fleksible arbejdsforhold kan have en vis effekt, men deres samlede betydning afhænger af en række andre faktorer som kultur, arbejdsmarkedets struktur og individuelle livsvalg. En mere grundlæggende forståelse af, hvorfor færre vælger at få børn, er derfor nødvendig for at vurdere, om og hvordan politiske initiativer kan spille en rolle i fremtiden.

2. Yngre generationer ønsker færre børn

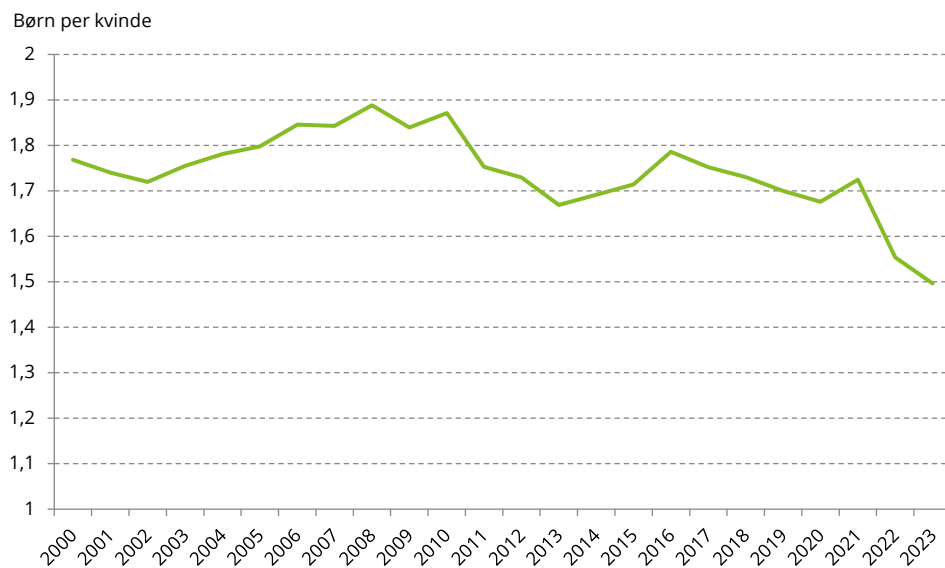
Fertiliteten er faldet

Fertiliteten – altså det antal børn en kvinde forventes at få i løbet af sit liv ud fra de nuværende fødselstendenser – har været faldende siden 2010, og nedgangen ser ud til at være accelereret siden 2021. Det store spørgsmål er, om dette fald vil fortsætte, eller om udviklingen vil stabilisere sig. Flere faktorer påvirker fertiliteten – økonomiske forhold, kulturelle normer og politiske initiativer – men det er endnu uklart, hvordan de vil spille sammen i fremtiden. En fortsat lav fertilitet kan få stor betydning for befolkningens størrelse og sammensætning i 2050 – og på længere sigt. Spørgsmålet er, om den lave fertilitet er et midlertidigt fænomen, eller om den vil fortsætte med at falde i fremtiden?

Store fald siden 2021

Siden 2021 er fertiliteten i Danmark faldet fra 1,7 til knap 1,5 børn per kvinde i 2023. Ved årtusindskiftet lå fertiliteten på 1,8 barn per kvinde. I løbet af 00'erne steg den til knap 1,9, men siden 2010 er den faldet støt. Især de seneste tre år er fertiliteten faldet markant, jf. Figur 2. Den udvikling har fået stor politisk opmærksomhed, og flere politikere ser det som et alvorligt problem. Derfor har de foreslået øget støtte til fertilitetsbehandling og bedre barselsvilkår.¹

¹ [Politikerne vil have, vi får flere børn, men det skal de ikke blande sig i, mener debattører | Politik | DR](#)

Figur 2 Den samlede fertilitet er faldet – særligt de seneste 2 år

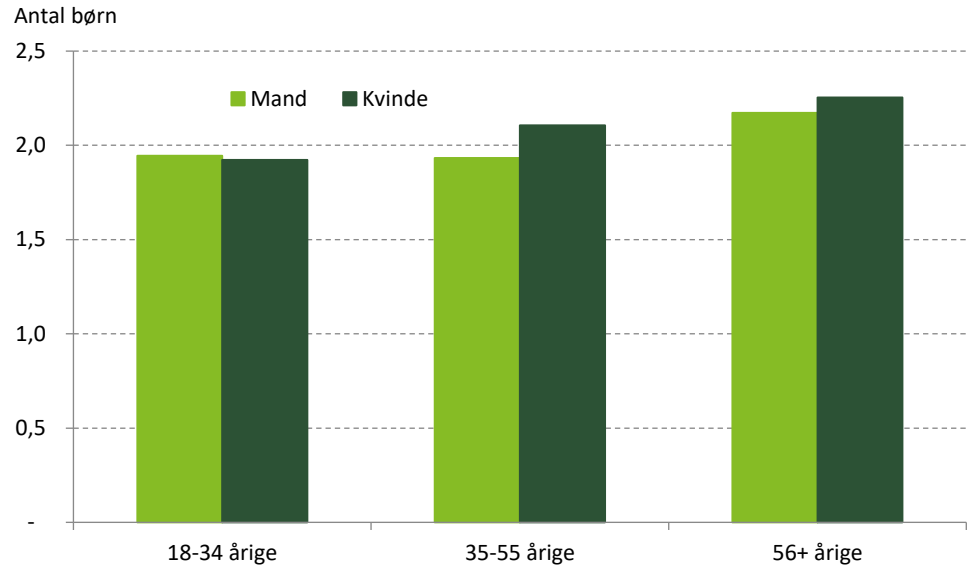
Anm.: Fertiliteten er målt med udgangspunkt i antallet af kvinder 1. januar i det pågældende år.

Kilde: Human fertility database og egne beregninger

Unge ønsker færre børn end ældre generationer

I udviklede lande er ufrivillige fødsler sjældne, hvilket betyder, at det ønskede antal børn spiller en central rolle for den faktiske fertilitet, jf. Bongaarts (2001). Derfor har vi i et spørgeskema spurgt danskerne, hvor mange børn de ville have eller have haft, hvis de frit kunne vælge. Spørgeskemaet er beskrevet i Boks 1. Figur 3 viser det gennemsnitlige antal børn, som danskerne ideelt ønsker sig, fordelt på alder og køn. Figuren viser, at yngre generationer har et lavere ønske om børn end ældre generationer. Unge kvinder i alderen 18-34 år angiver i gennemsnit et ønsket antal børn på 1,9, mens kvinder i alderen 35-55 år i gennemsnit ønsker 2,1 børn, og kvinder over 56 år ønsker 2,3 børn. For mænd ser udviklingen lidt anderledes ud. Både 18-34-årige og 35-55-årige mænd ønsker sig i gennemsnit 1,9 børn, mens mænd over 56 år ville have ønskede sig 2,2 børn.

Figur 3 Yngre kvinder ønsker lavere antal børn end øvrige grupper



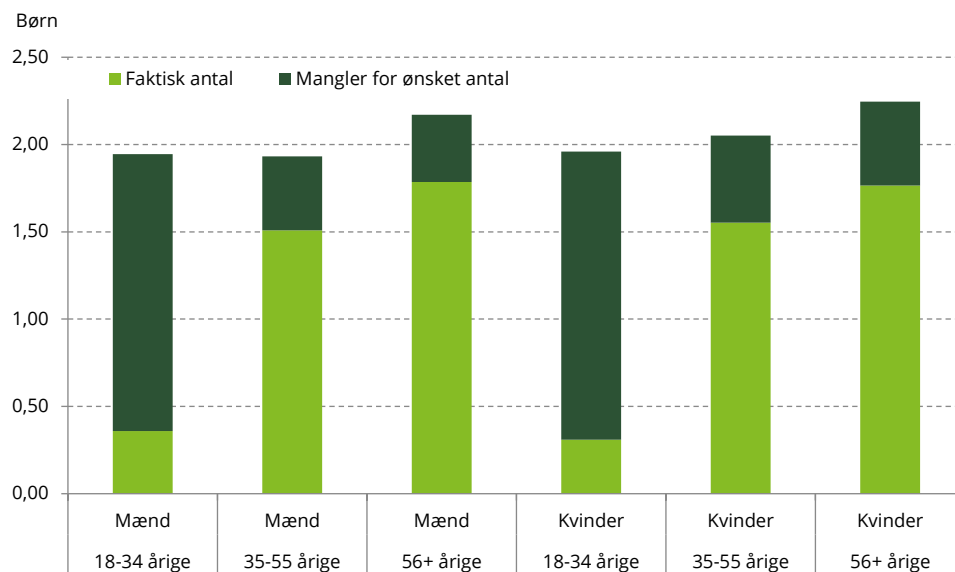
Anm.: Ordlyden på spørgsmålet er "Hvad er for dig det ideelle antal børn, som du gerne vil have eller gerne ville have haft? Hvis du ikke ønsker børn, bedes du angive 0." Figuren dækker 2040 respondenter.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion for Kraka-Deloitte samt egne beregninger.

Tidligere har yngre ikke ønsket færre børn

At yngre generationer ønsker færre børn end ældre, kan skyldes to forskellige mekanismer. Det kan være en alderseffekt, hvor ønsket om børn øges med alderen, fx fordi unge endnu ikke har oplevet glæden ved at få børn. Det kan også være en generationseffekt, hvor de yngre generationer generelt ønsker færre børn end tidligere generationer, også når de bliver ældre. Disse to effekter udelukker ikke hinanden, og forskellen kan skyldes en kombination af begge faktorer. Tidligere undersøgelser af ønsket antal børn peger på, at der for danske kvinder ikke er en systematisk sammenhæng mellem alder og ønsket antal børn, jf. Testa (2013). Dette trækker i retning af, at billedet i Figur 3 overvejende skyldes en generationseffekt, selv om det skal bemærkes, at undersøgelsen Testa (2013) bygger på data fra perioden 2001-2011.

Figur 4 Ønsket antal børn er lavere end faktisk antal børn.



Anm.: Det faktiske antal er fra spørgsmålet: "Hvor mange biologiske børn (inklusive voksne børn) har du? Hvis du ingen børn har, bedes du angive 0.". Mangler for ønsket antal er regnet som forskellen på det faktiske antal, og det antal personen har markeret som de ideelle. Figuren dækker 2040 respondenter.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion for Kraka-Deloitte samt egne beregninger.

Mange opnår ikke deres ønskede antal børn

Det er vigtigt at understrege, at ønsket om et bestemt antal børn ikke nødvendigvis afspejler den faktiske fertilitet. Man kan derfor ikke uden videre konkludere, at fertiliteten i fremtiden vil stige til 1,9 barn per kvinde, blot fordi unge kvinder i dag angiver dette som deres ideal. Ser man f.eks. på kvinder over 56 år, har de i gennemsnit fået 1,77 barn, selvom de oprindeligt ønskede sig 2,25 børn, jf. Figur 4. I gennemsnit har det altså fået 0,48 børn færre end de ville have fået, hvis de selv kunne bestemme. Mange faktorer spiller ind på, hvor mange børn, man ender med at få, herunder økonomiske forhold, familiepolitik og personlige valg i forhold til karriere og livsstil. Hvis man antager disse faktorer er konstante, og de i dag unge kvinder også får 0,48 børn færre end de ønsker, så vil vi forvente, at de ender med at få blot 1,44 børn i gennemsnit. Dette skøn er naturligvis behæftet med stor usikkerhed, og skal derfor blot ses som en indikation af, hvor fertiliteten kan være på vej hen.

3. Officiel befolkningsfremskrivning bygger på forventet stigning i fertiliteten

Officiel prognose forudsiger stigning i fertiliteten

Hvert år udarbejder Danmarks Statistik og DREAM-gruppen en officiel fremskrivning af den danske befolkning. Fremskrivningen bygger blandt andet på et skøn for fertiliteten. I 2024 blev skønnet for den langsigtede fertilitet justeret ned fra 1,9 til knap 1,7 børn per kvinde, jf. Hansen (2024). Da fertiliteten i 2023 var under 1,5, antager fremskrivningen altså, at fertiliteten vil stige i de kommende år. Konkret forventes fertiliteten at øges fra ca. 1,5 til 1,66 over de næste ti år, jf. Figur 5. Det er bemærkelsesværdigt, at den officielle fremskrivning skønner, at fertiliteten vil stige fra det nuværende udgangspunkt, når den historiske trend er, at fertiliteten falder.

Forskning peger på faldende fertilitet

Forskning i demografi viser, at fertiliteten generelt har været faldende over tid. Studier har dokumenteret et globalt fald siden 1960'erne, jf. de Silva og Tenreyro (2017), ofte forklaret ved en sammenhæng mellem øget økonomisk velstand og lavere fertilitet, jf. Lee (2003). Empiriske modeller forudsiger desuden, at fertiliteten fortsat vil falde i hele Vesteuropa frem mod 2100, jf. Vollset m.fl. (2020). Der findes således begrænset evidens for, at fertiliteten på langt sigt atter vil stige i

Danmark. Derfor er det interessant at se nærmere på, hvad baggrunden er for, at den officielle fremskrivning viser, at fertiliteten vil stige.

Fertiliteten måler fødsler for en given gruppe

For at forstå hvordan fertiliteten fremskrives, er det vigtigt først at afklare, hvad fertilitet dækker over. Den samlede fertilitet angiver, hvor mange børn en kvinde i gennemsnit forventes at få i løbet af sit liv, hvis hun føder i overensstemmelse med de nuværende fødselstendenser. Beregningen sker ved først at observere det gennemsnitlige antal børn, som kvinder på forskellige alderstrin føder i et givent år. Den samlede fertilitet fås ved at summere disse beregnede antal fødsler på tværs af alle aldersgrupper. Denne størrelse beskriver således, hvor mange børn en hypotetisk kvinde ville få gennem livet, hvis hendes fødselsmønster fulgte de aktuelle tendenser i hver aldersgruppe.

Officiel fremskrivning kun for kvinder født før 1991

Det langsigtede niveau i den officielle fremskrivning fastsættes lidt forsimplet ved at tage udgangspunkt i en bestemt årgang, fx kvinder født i 1982, som var 41 år i 2023. Disse kvinder sammenlignes med historiske internationale forløb for lignende grupper. Fremskrivningen antager, at deres fertilitetsforløb vil følge samme mønster. Denne metode har dog en udfordring: For de yngste generationer er skønnet usikkert, da de endnu ikke har fået mange børn, og dermed er datagrundlaget begrænset. Dette håndteres ved at antage, at kvinder født efter 1991 vil få en samlet fertilitet svarende til 1991-årgangen. Hvis tendensen med faldende fertilitet fortsætter, vil denne metode dog overvurdere de yngste kvinders fertilitet, og dermed overvurdere den samlede fertilitet.

Laver ny fremskrivning af fertiliteten

I forbindelse med denne analyse har vi udarbejdet en alternativ fremskrivning af fertiliteten. Denne nye fremskrivning bygger på en anden statistisk metode end den officielle fremskrivning. Den alternative metode giver som udgangspunkt et mere præcist resultat for de yngste årgange af kvinder og er beskrevet i Hyndman og Ullah (2007), samt i bilag 1 til denne analyse. Metoden indebærer, at fertiliteten for fx 22-årige i 2023 fremskrives på baggrund af fertiliteten for 22-årige danske kvinder i tidligere år. Herefter estimeres den tidsmæssige trend. De tekniske forskelle mellem de to fremskrivningsmetoder er beskrevet i bilag 1.

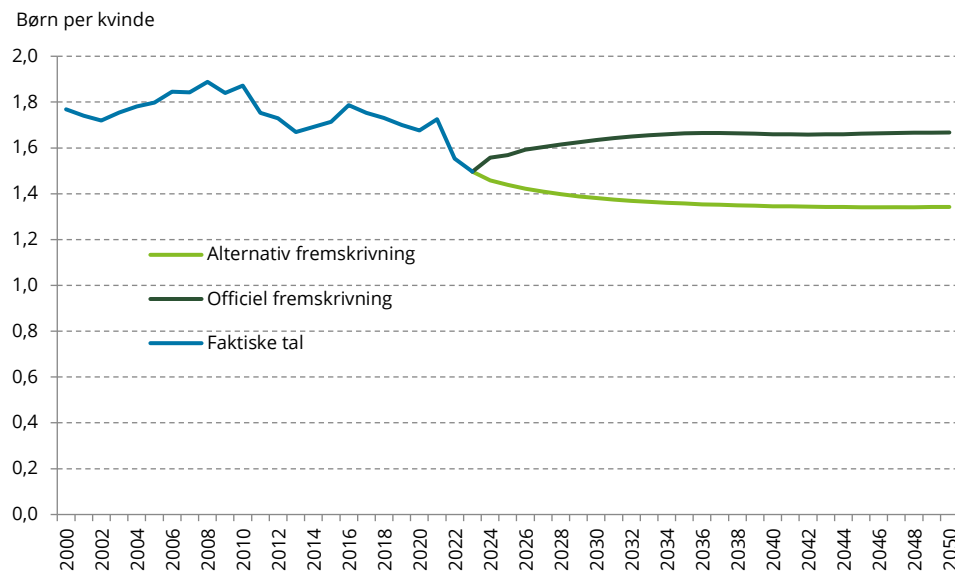
Ny fremskrivning som bedre dækker de yngste

Denne tilgang har to klare fordele. For det første gør metoden det muligt at fremskrive fertiliteten for yngre aldersgrupper, da fertiliteten for en 22-årig ikke afhænger af, hvor mange børn personen allerede har fået, men snarere af fertilitetsmønstret for tidligere generationer af 22-årige. For det andet tager metoden eksplicit højde for, hvordan fertilitetstrenden udvikler sig over tid.

Lavet i samarbejde med professor i demografi

Fremskrivningen er udarbejdet i samarbejde med Rune Lindahl-Jacobsen, professor i epidemiologi og demografi ved Syddansk Universitet.

Figur 5 Fertiliteten historisk og fremadrettet



Anm.: Fertiliteten er målt med udgangspunkt i antallet af kvinder 1. januar i det pågældende år.

Kilde: DREAM, Danmarks Statistik, Human fertility database og egne beregninger

Ny fremskrivning forudsiger faldende fertilitet

I vores fremskrivning forventes fertiliteten at falde yderligere fra de nuværende 1,5 børn per kvinde til godt 1,3 over de næste ti år, hvorefter niveauet stabiliserer sig, jf. Figur 5. Alle fremskrivninger er dog behæftet med en vis usikkerhed – dette gælder både vores egen og den officielle fremskrivning. For begge fremskrivninger gælder det, at man forsøger at fremskrive et strukturelt niveau for fertiliteten, og at den faktiske udvikling vil udvise udsving i forhold til fremskrivningerne. Det springende punkt er således, at den officielle prognose forudsiger en stigning, hvor vores fremskrivning derimod peger på en fortsat nedgang.

Boks 1 Befolkningsundersøgelse

Epinion har foretaget en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse hos danskere fra 18 år og opefter for Kraka Deloitte med det formål at undersøge danskernes holdninger til store emner med betydning for samfundsudviklingen frem mod 2025. Spørgeskemaet er blevet besvaret af 2.164 personer og er indsamlet repræsentativt efter køn, alder og herkomst. Svarene er indsamlet i februar 2025.

Der er spurgt ind til følgende emner:

- Velfærdsstaten og offentlige finanser
- Klima
- Demografi og fertilitet
- Produktivitet og arbejdstid

4. Lavere fertilitet giver faldende befolkningstal

Fertiliteten anvendes til at beregne fremtidens befolkning

Den officielle fremskrivning af fertiliteten er som tidligere nævnt udarbejdet for at kunne fremskrive befolkningens sammensætning og størrelse. Fertiliteten anvendes til at bestemme antallet af fødsler i fremtiden. Vi har udviklet en model for befolkningsudviklingen, der anvender samme metode som den officielle befolkningsfremskrivning. Med denne model kan vi undersøge effekten på sammensætning og størrelse på fremtidens befolkning, hvis fertiliteten udvikler sig, som i vores nye fremskrivning af fertiliteten. Metoden til at fremskrive befolkningen er skrevet i Boks 2. I det følgende afsnit ser vi alene på effekterne af en ændret fertilitet, mens de øvrige antagelser, såsom dødelighed og migration, forbliver de samme som i den officielle fremskrivning.

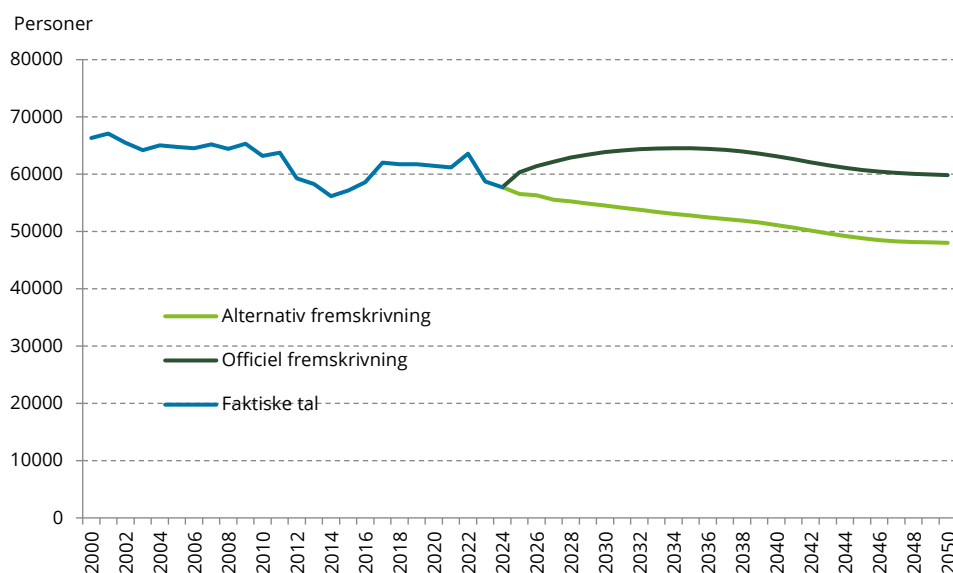
Næsten 10.000 færre nyfødte i 2050

Figur 6 viser udviklingen i antallet af 0-årige i Danmark. Antallet af fødsler og fertilitetsraten udvikler sig ikke nødvendigvis parallelt, da størrelsen på hver fødedygtige årgang varierer fra år til år. I begyndelsen af 00'erne var antallet af 0-årige forholdsvis stabilt på omkring 65.000. Efter finanskrisen faldt fødselstallet markant, hvorefter det steg en smule igen. I de seneste år er antallet dog faldet kraftigt, ikke mindst som følge af den faldende fertilitet, og i 2024 er det nu under 58.000. Fødselsraten har således været svingende over tid, men den underliggende tendens i perioden 2000-2024 er generelt faldende niveau.

Svarer til faldet siden 2000

Det er derfor bemærkelsesværdigt, at den officielle befolkningsfremskrivning forudsiger, at antallet af nyfødte vil forblive over 58.000 frem til 2050. Vores egen fremskrivning viser derimod et gradvist faldende antal nyfødte frem mod 2050. Ifølge vores model vil der i 2050 være 48.000 0-årige, mens den officielle fremskrivning opererer med et tal på omkring 60.000. Det betyder, at vores fremskrivning forudser omkring 10.000 færre nyfødte i 2050 sammenlignet med i dag. Selvom dette kan synes som en markant nedgang, svarer det omtrent til det fald, der er sket over de seneste 25 år.

Figur 6 Antal 0-årige fra år 2000 til 2050



Anm.: Figuren viser bestanden af 0 årige, dette svarer nogenlunde til antallet af fødsler, da kun få 0-årige dør og ind-/udvandrer.

Kilde: DREAM, Danmarks Statistik, Human fertility database og egne beregninger

Boks 2 Sådan har vi fremskrevet befolkningen:

Kraka fremskriver befolkningen på baggrund af et mekanisk befolkningsregnskab. Befolkningen i et givent år, regnes med udgangspunkt i forrige års befolkning, hvor der fortrækkes døde og udvandrede, og hvor fødsler og indvandrede ligges til:

$$N_{t+1} = N_t + F\ddot{o}dte_t - D\ddot{o}de_t + Indvandrede_t - Udvalndrede_t \quad (1)$$

Hvor t angiver et givent år, N angiver befolkningsstørrelsen i starten af året, og fødtte, døde, indvandrede og udvalndrede angiver det samlede antal hændelser hen over året. Denne demografi-regnskabsmetode anvendes også til at udarbejde, Danmarks officielle befolkningsregnskab lavet af DREAM.

I praksis fremskrives befolkningen ikke aggregeret, men i stedet fordelt over en række dimensioner. Befolkningen opgøres i Krakas befolkningsfremskrivning over: køn, herkomst, statsborgerskab og alder.

Køn er enten mand eller kvinde. Herkomst inddeles i 5 kategorier Dansk, indvalndrede vestlig oprindelse, indvalndrede ikke-vestlig oprindelse, efterkommer vestlig oprindelse, efterkommer ikke-vestligoprindelse. Statsborgerskab inddeles i Dansk og ikke dansk. Alder fra 0 til 110 år.

Personer kan ikke skifte køn og herkomst i modellen. En vis andel af personer uden dansk statsborgerskab skifter hvert år statsborgerskab til dansk, denne andel er konstant gennem fremskrivningsperioden, men varierer på tværs af herkomstgruppe og alder. I modellen er det ikke muligt at skifte væk fra dansk statsborgerskab.

Dimensioneringen afgør detaljeringsniveauet i den fremskrevende befolkning og i detaljeringen af gruppespecifikke frekvenser. Vores dimensionering tillader at vi derfor kan fremskrive antallet af mandlige 18-årige, ikke-vestlige efterkommere i 2050, men vi kan fx ikke fremskrive antal personer med oprindelse i et specifikt land, eller med et specifikt uddannelsesniveau.

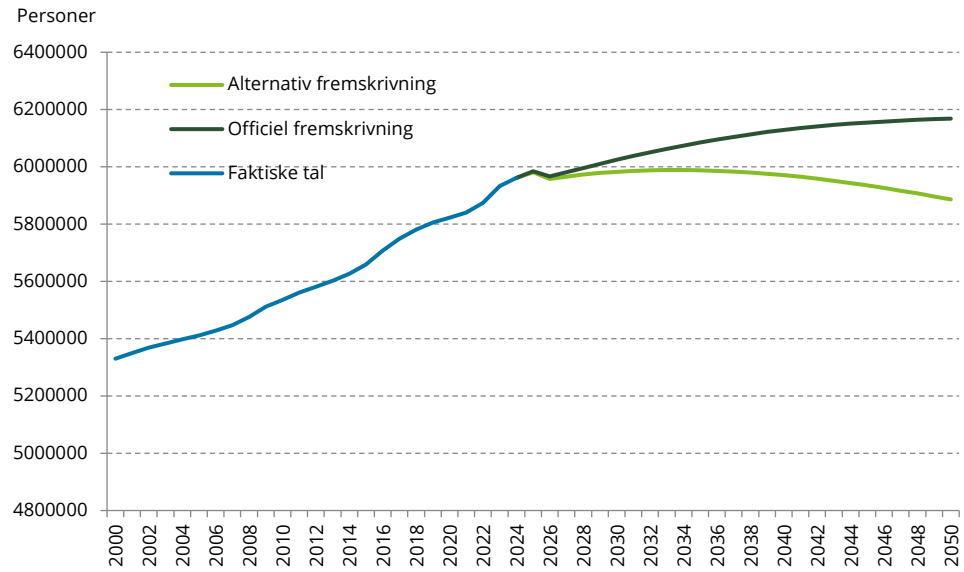
De 4 "flows" på højresiden af ligning (1) bestemmes ved at gange en rate på den eksisterende befolkning ved årets start. Dødelighed-, fertilitet- og vandringsraterne er bestemt ved en køns, alders, herkomst og statsborgerskabs-specifik rate.

Ovenstående metode og grupperinger svarer til det der anvendes til at udarbejde den officielle befolkningsfremskrivning.

300.000 færre personer i befolkningen i 2050

Figur 7 viser udviklingen i det samlede befolkningstal i de forskellige scenarier. De seneste 25 år har befolkningstallet været i konstant vækst, idet det er steget fra 5,3 millioner i år 2000 til næsten 6 millioner i 2024. Udviklingen i fertiliteten spiller naturligvis en afgørende rolle for, hvordan befolkningstallet vil udvikle sig fremover. Ifølge den officielle fremskrivning vil befolkningstallet fortsætte med at stige frem mod 2050, dog i et langsommere tempo end hidtil. I 2050 forventes der at være næsten 6,2 millioner mennesker i Danmark. Vores alternative fremskrivning tegner imidlertid et andet billede. Her forventes befolkningstallet at stige svagt i de næste ti år, hvorefter det gradvist begynder at falde. I 2050 vil befolkningstallet i dette scenarie være 5,9 millioner, hvilket er knap 300.000 færre personer end i den officielle fremskrivning. Dette antyder, at Danmark kan stå over for en fremtid, hvor befolkningstallet snart begynder at falde efter mange års vækst

Figur 7 Udvikling i den samlede befolkningsstørrelse



Anm.: [Tekst]

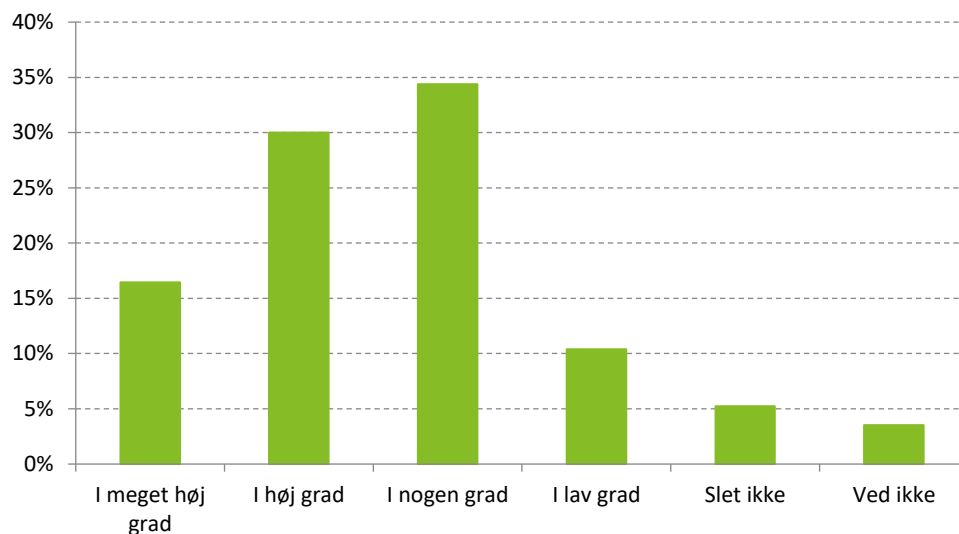
Kilde: DREAM, Danmarks Statistik, Human fertility database og egne beregninger

5. Befolkningen frygter færre skatteindtægter

Danskerne synes udviklingen er problematisk

For at forstå hvordan befolkningen forholder sig til udviklingen, har vi spurgt danskerne, om de mener, at den lave fertilitet og dermed færre børn er et problem. Resultaterne viser, at næsten halvdelen af respondenterne vurderer, at det i høj eller meget høj grad er en udfordring, jf. Figur 8. Kun 9 procent mener, at det slet ikke er et problem eller er usikre i deres vurdering. Dette indikerer, at en stor del af befolkningen opfatter den faldende fertilitet som en bekymrende tendens, der potentielt kan have betydelige konsekvenser for samfundet.

Figur 8 Danskerne mener at færre børn ud gør et problem



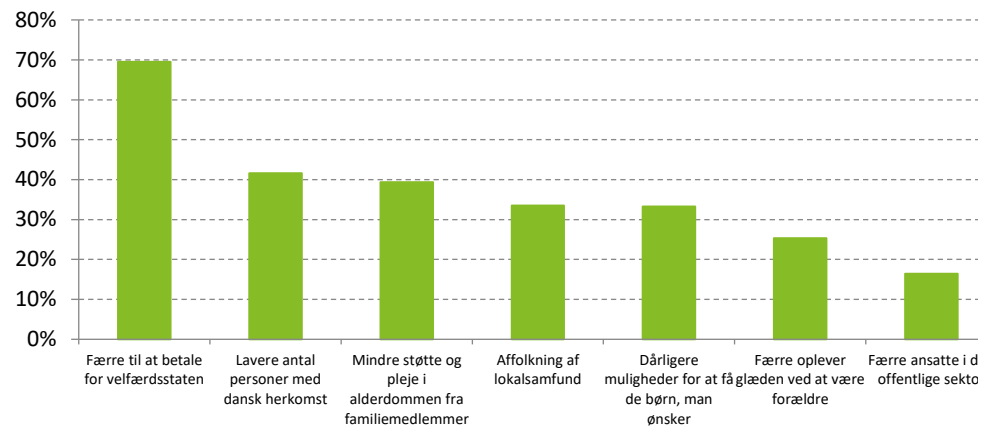
Anm.: Spørgsmålets ordlyd er "Fertilitetsraten i Danmark er i dag relativt lav, og det betyder, at der i fremtiden vil blive født færre og færre børn. I hvilken grad ser du denne udvikling som et problem?". 2164 respondenter har svaret på spørgsmålet.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion for Kraka-Deloitte samt egne beregninger.

Frygter for færre skattebetalere i fremtiden

Denne bekymring hænger sandsynligvis sammen med de konsekvenser, som danskerne mener, en fortsat lav fertilitet kan have. Vi har derfor spurgt dem, der ser den faldende fertilitet som et problem, hvad de mener, der gør det problematisk. Blandt disse svarer 69 procent, at deres primære bekymring er færre skattebetalere til at finansiere velfærdsstaten. Derudover nævner 40 procent, at en lavere fertilitet vil føre til færre personer med dansk herkomst og mindre familiær pleje i alderdommen, jf. Figur 9. En mindre andel, 16 procent, ser færre ansatte i den offentlige sektor som et væsentligt problem. Disse svar peger på en bred samfundsmæssig bekymring for, hvordan et fortsat fald i fertiliteten vil påvirke både velfærdsstaten og den demografiske sammensætning i Danmark.

Figur 9 Danskerne mener at færre børn udgør et problem for finansiering af velfærdsstaten



Anm.: Spørgsmålets ordlyd er "Nedenfor er listet en række mulige konsekvenser af lavere fertilitet i fremtiden. Hvilke af følgende konsekvenser, mener du, er de største problemer?". Spørgsmålet er kun stillet til respondenter, der har svaret i "Lav grad" eller højere på spørgsmålet "Fertilitetsraten i Danmark er i dag relativt lav, og det betyder, at der i fremtiden vil blive født færre og færre børn. I hvilken grad ser du denne udvikling som et problem?". 1975 respondenter har svaret på spørgsmålet. Hver respondent har kunne vælge op til 3 svarmuligheder

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion for Kraka-Deloitte samt egne beregninger.

Faldende fertilitet forbedrer de offentlige finanser

Det er bemærkelsesværdigt, at befolkningen i høj grad frygter, at færre børn vil resultere i færre skattebetalere og dermed en svækket velfærdsstat. For en faldende fertilitet *forbedrer* faktisk de offentlige finanser på sigt. Det skyldes at den gennemsnitlige dansker i gennemsnit er en økonomisk underskudsforretning for staten over et livsforløb, idet offentlige udgifter til sundhed, uddannelse og pension overstiger de samlede skatteindtægter fra den enkelte borger. Også på kort sigt forbedrer en lavere fertilitet de offentlige finanser, da det betyder færre udgifter til daginstitutioner, skoler m.v. I et rent økonomisk perspektiv vil færre børn på sigt kunne mindske presset på de offentlige finanser.²

Kan skabe udfordring for velfærdspersonale

Den faldende fertilitet kan dog have andre konsekvenser. Kun 16 procent af danskerne ser den som et problem i forhold til antallet af ansatte i velfærdsstaten, men i fremtiden kan det blive en udfordring, når en større ældre befolkning får behov for fx ældrepleje, som skal leveres af mindre ungdomsårgange.

Mangler fortsat viden om hvorfor fertiliteten falder

Samtidig er det endnu uklart, hvorfor fertiliteten fortsætter med at falde i udviklede økonomier. Der findes begrænset viden om, hvilke politiske tiltag der kan øge fertiliteten, og i hvilket omfang sådanne tiltag overhovedet har en effekt. For at styrke denne viden er der behov for en mere nuanceret forståelse af de faktorer, der påvirker fertiliteten – herunder ændrede familie- og karrierprioriteter blandt yngre generationer.

Bilag 1 – Metoder til at fremskrive fertiliteten:

Formålet med dette bilag er at give en intuitiv forståelse af fremskrivningen af fertiliteten ved brug af en funktional datamodel. For en dybdegående teknisk gennemgang henvises der til Hyndman og Ullah (2007).

Fertilitet kan præsenteres på to måder: Periodisk fertilitet og generationel fertilitet. Den periodiske fertilitet opgør, hvor mange børn hver kvinde i en given aldersgruppe får i et givent år. Mens den generationelle opgør, hvor mange børn en kvinde fra en bestemt generation får ved en given alder.

² <https://www.altinget.dk/artikel/faldende-foedselstal-bekymrer-ikke-topoekonom-afviser-loekkes-dystre-diagnose>

De to opgørelsesmetoder tager udgangspunkt i det samme data, men hvor den ene tager udgangspunkt i et bestemt år, så tager den anden udgangspunkt i en bestemt generation.

Den officielle danske befolkningsfremskrivning fremskriver den generationelle fertilitet. De tekniske detaljer om den officielle fremskrivning er beskrevet i Hansen (2024). Man ønsker altså at bestemme, hvor mange børn en kvinde fra fx årgang 1991 får hvert år indtil kvinden bliver 50. På nuværende tidspunkt er personer fra denne årgang 34 år gamle, og opgaven er således at estimere hvor mange børn denne generation føder de sidste 16 år af dens fertile alder. Dette estimeres ved at matche den danske generation af 34-årige med 34-årige fra andre lande som har et lignende fødselsmønster. For at sikre robusthed i estimationen matches med flere lande og/eller år, dvs. at de nuværende danske 34-årige matches fx med italienske 34-årige fra 1996 og tyske 34-årige fra 2004.³ Da disse internationale generationer ligger tilbage i tid, ved man hvor mange børn de føder, og ved hvilken alder de får børnene (i alderen 34-50 år). Man antager så, at de danske 34-årige i fremtiden vil komme til at få børn ligesom et gennemsnit af de internationale forløb man har matchet til.

En klar ulempe ved metoden er, at det er svært at matche de yngste årgange af kvinder. Da disse årgange endnu ikke for alvor er gået i gang med at få børn, har man meget begrænset information at matche på. I den officielle befolkningsfremskrivning bruges metoden derfor også kun for kvinder født i år 1991 eller tidligere. For kvinder født efter 1991 skønnes et fertilt forløb, der i grove træk følger årgangen fra 1991. Hvis der over tid er en tendens til at man får færre børn, vil dette give en overvurdering af fertiliteten for de yngste årgange.

Som alternativ til overstående metode kan man fremskrive den periodiske fertilitet. Det gør vi i denne analyse ved hjælp af en såkaldt funktionel demografisk model (FDM). Denne metode forsøger i stedet at fremskrive den periodiske fertilitet. Man er således interesseret i at fremskrive, hvor mange børn fx 25-årige kvinder får i fx 2030. Denne fremskrivning laves ved at splitte den samlede udvikling i tre udviklinger: Hvor mange børn føder en 25-årig, hvor meget ændrer fertiliteten sig generelt over tid, og hvor meget af ændringen over tid kan tilskrives skift i 25-åriges fertilitet.

$$y_{x,t} = \mu_x + \sum_{k=1}^K \beta_{t,k} \cdot \phi_{x,k} + \epsilon_{x,t}$$

Hvor y angiver fertiliteten for alder x i år t . μ , β og ϕ er estimerede parametre, som måler hver af de tre udviklinger skitseret ovenfor. Parameteren μ angiver således, hvor mange børn en x -årig får i gennemsnit. β angiver hvordan fertiliteten ændrer sig over tid generelt på tværs af aldersgrupper. ϕ angiver hvor meget af ændringen i fertiliteten, der kan henføres til ændringer på det enkelte alderstrin. De tre parametre estimeres på baggrund af historisk data. Der anvendes data fra Human Fertility Database fra årene 1916 til 2023. μ beregnes som et simpelt gennemsnit af fertiliteten for hver årgang hen over denne periode. ϕ_k estimeres med principal komponent analyse, hvor k angiver det k -ende principal komponent. I vores fremskrivning af fertiliteten anvendes 4 komponenter. β estimeres med en ARIMA-model. Der anvendes data fra Human Fertility Database fra årene 1916 til 2023.

FDM-metoden adresserer således nogle af udfordringerne ved at fremskrive den generationelle fertilitet. Først og fremmest er det muligt at fremskrive alle alderstrins fertilitet, og det er således ikke nødvendigt at skønne for de yngste årgange.

Koden til FDM-modellen er som skrevet af Rune Lindahl-Jacobsen, og Kraka har foretaget tilpasninger af koden, bl.a. så den inkluderer det nyeste data. Fremskrivningens resultater er således alene Krakas ansvar.

³ Man vil typisk matche til mere end to forløb.

6. Referencer:

Aitken RJ. 2024: What is driving the global decline of human fertility? Need for a multidisciplinary approach to the underlying mechanisms. *Front Reprod Health*. 2024 Apr 25

Bongaarts, J. (2001). Fertility and reproductive preferences in post-transitional societies. *Population and development review*, 27, 260-281.

de Silva, Tiloka, and Silvana Tenreyro. 2017. "Population Control Policies and Fertility Convergence." *Journal of Economic Perspectives*, 31 (4): 205–28.

Hansen, Marianne Frank (2024). Befolkningsfremskrivning 2024: Lavere fertilitet og færre børn. Baggrundsnotat. DREAM.

Human Fertility Database. Max Planck Institute for Demographic Research (Germany) and Vienna Institute of Demography (Austria). Available at www.humanfertility.org

Hyndman, R. J., and Ullah, S. (2007) Robust forecasting of mortality and fertility rates: a functional data approach. *Computational Statistics & Data Analysis*, 5, 4942-4956

Lee, Ronald. 2003. "The Demographic Transition: Three Centuries of Fundamental Change." *Journal of Economic Perspectives* 17 (4): 167–190.

Testa , Maria Rita, Family Sizes in Europe: Evidence from the 2011 Eurobarometer Survey, februar 2013

Vollset SE, Goren E, Yuan CW, Cao J, Smith AE, Hsiao T, Bisignano C, Azhar GS, Castro E, Chalek J, Dolgert AJ, Frank T, Fukutaki K, Hay SI, Lozano R, Mokdad AH, Nandakumar V, Pierce M, Pletcher M, Robalik T, Steuben KM, Wunrow HY, Zlavog BS, Murray CJL. Fertility, mortality, migration, and population scenarios for 195 countries and territories from 2017 to 2100: a forecasting analysis for the Global Burden of Disease Study. *Lancet*. 2020 Oct 17;396(10258):1285-1306.